

Nyare litteratur av intresse för språkvårdsarbetet

DANMARK

Arnholtz, Arthur: Rigsmåldtalen sprogvidenskabeligt, terapeutisk og æstetisk set (i: Nordisk Tidsskrift for Tale og Stemme. 1968, nr. 2, s. 53–63).

Bang, Jørgen: De svære ord. 1965.

– Et ord er et ord. De svære ord, anden samling. 1967.

– Som man siger . . . De svære ord, tredje samling. 1969.

Optryk af artikler i Berlingske Tidende om udtale, retskrivning, bøjning, syntaks, ordbrug, fremmedordsproblemer, etymologi m. m. Ordregister til de tre bøger i Som man siger . . .

Diderichsen, Paul: Sproget – Virkeligheden – Fantasien. Redigeret af Børge Diderichsen. 1964.

Optryk af avisartikler m. m., bl. a. Grammatikkens sjæl (1944; om dansk sprogforsknings forhold til begrebet sprogrigtighed) og Sprogavl og sprogværn (1944; om purisme og sproglig konservatisme).

Diderichsen, Paul: Synspunkter for dansk sproglære i det 20. århundrede (i: Det danske sprogs udforskning i det 20. århundrede. Udgivet af Selskab for nordisk Filologi, København, 1965, s. 142–211).

En kritisk analyse af grammatikerne H. G. Wiwel,

Kr. Mikkelsen, Jens Byskov, Erik Rehling, Aage Hansen og Paul Diderichsen:

Diderichsen, Paul: Godt og daarligt Sprog.

– Sproglig opdragelse.

– Modersmål og grammatik.

Optryk (i: Meddelelser fra Dansklærerforeningen. 1965, nr. 3, s. 129–166) af en artikel (fra 1947) og to foredrag (fra 1953 og 1962).

Diderichsen, Paul: Sprogsyn og sproglig opdragelse. Historisk baggrund og aktuelle problemer. Udgivet af Niels Rosenkjær. 1968.

Ejskjær, Inger: Regionalsprog og lokalt vestjysk regionaldansk (i: Dialektstudier, udgivne af Institut for Dansk Dialektforskning, 1964, s. 7–50).

Halberstadt, H.: Funktionel tegnsætning – kommaet. 1968.

Hansen, Erik: Sprogiagttagelse. 1963.

Bogen sigter især mod gymnasiets undervisning i analyse af sprog og stil i litterære tekster; hovedvægten ligger på den syntaktiske analyse.

Hansen, Erik, se også *Magister Stygotius*.

Hansen, Erik og *H. I. Steensig*: Dansk er mange ting. Sprog og tekst. Under medvirken af Ester Herlak. 1968.

Håndbog i sproglig forståelse for 8.–10. skoleår. Bogen indeholder bl. a. afsnit om fremmedord, ordvalg og forskellige syntaktiske forhold.

Hansen, Erik, Poul Lindegård Hjorth, Søren Bruun, Vagn Steen: Kommadebat (i: Meddelelser fra Dansk-lærerforeningen. 1968, nr. 2, s. 75–92, og nr. 4, s. 227–238).

Diskussionsindlæg om pausekommatering kontra grammatisk kommatering.

Hansen, Aage: Vort vanskelige sprog. Anden reviderede og udvidede udgave. 1965.

Om ortografiske, morfologiske og syntaktiske problemer i moderne dansk.

Hansen, Aage: Moderne Dansk I–III. 1967.

Hansen, Aage: Om moderne dansk retskrivning. 1969.

Hohwy, Henning: Sætningsbygningsproblemer. 1968.

Jensen, Ella: Om Sproget i Århus 1900–1910 (i: Dialektstudier, udgivne af Institut for Dansk Dialektforskning, 2. Bind, 1967, s. 197–270).

Juridisk grundbog. Hovedredaktion: W. E. v. Eyben. 2. udg. 1967.

S. 497–535: Juridisk stil og sprogbrug. – Paul Diderichsen og Peter Skautrup har medvirket ved udarbejdelsen af dette afsnit.

Larsen, M. Baumann: Skolen og dialekterne (i: Meddelelser fra Dansk-lærerforeningen. 1969, nr. 3, s. 143–155).

Magister Stygotius (= Erik Hansen): Sprogsyn og sprogveje.

Artikelserie i dagbladet Information. 1964 ff.

Oxenvad, Erik: Bedre dansk. 4. udg. 1967.

Bogen indeholder bl. a. en kortfattet grammatik og en alfabetisk liste over vanskelige ord og udtryk.

Schiødt, Hans Jørgen: Dansk sprog og stil. Øvelser i sprogiagttagelse. 1965.

Schiødt, Hans Jørgen: Kommunikation og litteratur. Studier og opgaver i semantik. 1967.

Med udgangspunkt i kommunikationssituationen beskrives det litterære sprogs udtryksmidler under især en semantisk, men også en fonetisk og en metrisk synsvinkel. Desuden behandles begreber som genre og komposition.

Schiødt, Hans Jørgen: Dansk sagprosa. Tekster og øvelser. 1969.

En række tekster hentet fra dagblade, faglitteratur, reklamer, lovsprog, radio- og tv-reportage m. m. med tilhørende arbejdsopgaver.

Skautrup, Peter: Det danske sprogs historie. Fjerde bind. Fra J. P. Jacobsen til Johs. V. Jensen. 1968.

Vejledning om sproget i love og andre retsforskrifter. Udsendt af Justitsministeriet 15. oktober 1969 (også trykt i Ministerialtidende A. 1969, s. 679-680; nr. 224).

NORGE

Av Alfred Jakobsen

Berulfsen, Bjarne: Norsk grammatikk. Ordklassene. 1967.

Denne grammatikken gir en relativt bred oversikt over ordklassene på historisk grunnlag, men det er også trukket inn i framstillingen visse syntaktiske problemer. Boka er ikke bare rent registrerende; den har også et normerende siktepunkt.

Berulfsen, Bjarne: Norsk uttaleordbok. 1969.

Dette verket bygger på 2. utgave av *Ivar Alnæs: Norsk uttaleordbok*, som lenge har vært utsolgt fra forlaget. Den nye utgaven har økt til langt over det dobbelte i ordforråd. Bl. a. er det tatt med langt flere stedsnavn enn hos Alnæs. Da Norge i realiteten har flere så å si lokalriksspråk, er det ofte opplyst om flere alternativer i uttalen. Av forskjellige grunner er det anvendt et meget enkelt system i lydgjengivelsen.

Berulfsen, Bjarne/ Djupedal, Reidar/ Lundeby, Einar/ Tylden, Per: Ordet. 1967. Ordet går videre. 1969.

Forfatterne har i disse to bøkene samlet en rekke kåserier om språklige emner som de har holdt i Norsk rikskringkasting.

Hellevik, Alf: Det rette ordet. 1970.

Hellevik har i denne boka samlet en rekke mindre foredrag eller kåserier han har holdt i Norsk rikskringkasting. Han behandler bl. a. temaer som «talemål og skriftmål», «målføre og normert talemål», «skriftnormal

og valfridom», «stilistisk variasjon» og «funksjonell bruksprosa». I andre foredrag kommer han inn på bl. a. «substantivsjuke», lånte og hjemlige suffiks, engelsk-amerikanske lånord og ordfortolkninger.

Hellevik, Alf: Norsk på ny. Nynorsk. 1968.

Dette er en instruktiv lærebok i nynorsk beregnet på selvstudium.

Hovdhaugen, Even: Transformasjonell generativ grammatikk. 1970.

Verket gir en elementær innføring i TG-grammatikk. I den grad det har vært mulig, er eksemplene valgt fra norsk. Derfor er denne boka på mange måter et nybrottsarbeid.

Kontur og kontrast. 1967.

Boka inneholder ti essays skrevet av forfattere med ulik faglig og politisk bakgrunn. Den første delen gir et oversyn over språksituasjonen i Norge og drøfter det ideologimønster som har formet de ulike syn. I den andre delen trekker forfatterne fram vurderinger fra samfunnsvitenskapelig og filosofisk hold og prøver særlig å vise vekselspillet mellom språkforståelse og forståelse av andre forhold i samfunnet.

Kragemo, Gerd: Norsk på ny. Bokmål. 1968.

Dette er en instruktiv lærebok i norsk (bokmål) for selvstudium.

Om norsk språkhistorie. En antologi ved Eskil Hansen. 1970.

Boka inneholder en rekke sentrale artikler og utdrag

av verker om norsk språkhistorie. Flere av våre mest kjente språkforskere, som Ivar Aasen, D. A. Seip, Ragnvald Iversen, Trygve Knudsen og Sigurd Kolsrud, er representert med ett eller flere bidrag.

Studier i norsk språkstruktur. Ved Eskil Hanssen. 1970.

Denne boka består av fem artikler skrevet av fire unge norske lingvister. Det de har satt seg som oppgave, er å informere om nyere metoder til språkbeskrivelse (IC-analysen og TG-grammatikk). Samtidig anvender de dem til å analysere noen mer vanlige fenomener i norsk.

Vannebo, Kjell Ivar: Aksjonsart i norsk. 1969.

Avhandlingen gir en inngående analyse av visse perifrastiske verbalsamband med durativ og ingressiv aksjonsartfunksjon i norsk. Hovedmaterialet for undersøkelsen er tekster som har rot i muntlig fortelling. Framstillingen er konsentrert om to hovedpunkter – den syntaktiske beskrivelsen og en påfølgende vurdering av konstruksjonens funksjon.

Vinje, Finn-Erik: Kompendium i grammatisk analyse. 1970.

Boka skal gi studenter orientering i den grammatiske terminologien og hjelp til å finne fram i den hurtig voksende faglitteraturen. Vinje har også tatt med et tillegg om nyere analysemetoder.

Vinje, Finn-Erik: Moderne norsk. 1968.

Dette er en håndbok i språkriktighet, og den beskjeftiger seg særlig med ordvalg og syntaks. Hoveddelen av språkeksempelene er hentet fra moderne norsk avismål.

Närmeste mønster for boka har tydeligvis vært Åke Åkermalms *Modern svenska*.

Vinje, Finn-Erik: Moderne norsk avisspråk. 1970.

Innledningsvis drøfter forfatteren hvilken rolle avise-
ne spiller for språk- og stilutviklingen. Deretter gjør
han rede for de viktigste trekkene ved avisspråkets mor-
fologi og syntaks. Boka inneholder et rikt eksempel-
materiale.

SVERIGE

*Av Gösta Bergman (GB)
och Margareta Westman (MW).*

Allén, Sture: En undersökning av nusvenskans voka-
bulärsystem. I: S. Allén & J. Thavenius, Språklig data-
behandling. Datamaskinen i språk- och litteraturforsk-
ning. Lund 1970. S. 31-59.

Redogör för författarens datamaskinella undersök-
ning av 1387 artiklar av 569 författare i Svenska Dag-
bladet, Dagens Nyheter, Stockholms-Tidningen, Göte-
borgs Handels- och Sjöfartstidning och Sydsvenska
Dagbladet Snällposten 1965, tillsammans omfattande ca
1 miljon löpande ord och 103 799 olika »graford». Ur
materialet togs 1967 fram en frekvensordbok på graf-
ordsnivå. Den har tre delar: den första anger enheterna
efter fallande frekvens, den andra i initialalfabetisk
ordning, den tredje i finalalfabetisk ordning. Var och
en av de tre delarna omfattar mer än 1700 foliosidor.

Närmeste mønster for boka har tydeligvis vært Åke Åkermalm's *Modern svenska*.

Vinje, Finn-Erik: Moderne norsk avisspråk. 1970.

Innledningsvis drøfter forfatteren hvilken rolle avise-
ne spiller for språk- og stilutviklingen. Deretter gjør
han rede for de viktigste trekkene ved avisspråkets mor-
fologi og syntaks. Boka inneholder et rikt eksempel-
materiale.

SVERIGE

*Av Gösta Bergman (GB)
och Margareta Westman (MW).*

Allén, Sture: En undersökning av nusvenskans voka-
bulärsystem. I: S. Allén & J. Thavenius, Språklig data-
behandling. Datamaskinen i språk- och litteraturforsk-
ning. Lund 1970. S. 31-59.

Redogör för författarens datamaskinella undersök-
ning av 1387 artiklar av 569 författare i Svenska Dag-
bladet, Dagens Nyheter, Stockholms-Tidningen, Göte-
borgs Handels- och Sjöfartstidning och Sydsvenska
Dagbladet Snällposten 1965, tillsammans omfattande ca
1 miljon löpande ord och 103 799 olika »graford». Ur
materialet togs 1967 fram en frekvensordbok på graf-
ordsnivå. Den har tre delar: den första anger enheterna
efter fallande frekvens, den andra i initialalfabetisk
ordning, den tredje i finalalfabetisk ordning. Var och
en av de tre delarna omfattar mer än 1700 foliosidor.

Ur den första delen kan man inhämta att de tio vanligaste orden är *och, i, att, en, som, det, är, av, den, på* (jfr nedan C. Hassler-Göranssons frekvenslistor). Av intresse är uppgiften att i förf:s material de 200 vanligaste orden svarar för 50 % av den löpande texten. En lista över de 6000 vanligaste orden har redan kommit till användning under arbete med texter för undervisning i svenska som främmande språk. *GB*

Dahlstedt, Karl-Hampus: Språkvård och samhällssyn. I: Språk, språkvård och kommunikation. Lund 1967. S. 93-112 och 115-18.

Samhällssynen i det moderna Sverige är inte entydig. D. urskiljer följande åskådningar som väsentliga komponenter: nationalism, nordism, internationalism, traditionalism, rationalism och demokratism. I dessa har man att söka grunden till de olika värderingar som språkvården gör gällande. Det viktigaste kännetecknet för en demokratisk språkvård, slutar D., är tolerans, en sådan »bör eftersträva ett öppet språk, som varken stänger inåt mellan olika samhällsgrupper eller utåt mot andra språk och folk». *GB*

Bergman, Gösta: Kortfattad svensk språkhistoria. En översikt över det svenska språkets utveckling från de äldsta nordiska runinskrifterna fram till vår egen tid. Stockholm 1968, 2 utg. 1970. 256 s.

En populär och samtidigt mycket innehållsrik beskrivning av svenska språkets utveckling. Framställningen är traditionellt upplagd i så måtto som den är uppdelad i skilda perioder som behandlas för sig. Å andra sidan beskrivs för varje period utom ljud-, form- och syntaxförändringar även sådana uttryck för språklig verksam-

het som man i regel måste söka i specialredogörelser, t. ex. ortografi, namnskick, språkvårdsinsatser. Boken är också rikligt försedd med utdrag ur skilda textkällor – en dokumentsamling som i sig utgör ett fint stycke kulturhistoria. *MW*

Dahlstedt, Karl-Hampus: Massmedierna och språket. Skrifter utgivna av Nämnden för svensk språkvård 41. Stockholm 1970.

Den första utförliga diskussionen på svenska om språkets roll i massmedierna. Efter en grundlig genomgång av de centrala termerna redovisar författaren vilka uppgifter språket har i masskommunikationen och vilka särdrag som kännetecknar detta språk. Han behandlar också den viktiga frågan om massmediespråkets inverkan på språket i allmänhet och på den enskilda individens språk. Författaren menar att man har överskattat detta inflytande och att hela uppfattningen om massmediespråkets betydelse skulle behöva nyanseras i den fortsatta diskussionen. *MW*

Hassler-Göransson, Carita: Ordfrekvenser i nusvenskt skriftspråk. Lund 1966. 593 s.

Lektor Hassler-Göranssons värdefulla frekvensstudier från 1920-, 1930- och 1950-talen, omfattande 500.000 *löpande* ord och 58.740 *olika* ord, har nu publicerats tillsammans. Med ord menas här en grafisk enhet. Det betyder att *gör, göra, gjorde, gjord, gjort* osv. räknas som skilda ord, men att å andra sidan *led* i dess många betydelser blir bara ett ord. Förf. är fullt medveten om nackdelarna med den valda definitionen, men hon erinrar om att det varit rättstavningsundervisningen hon från början haft i blickpunkten och i den visar

det sig att »olika former av samma lexikaliska ord ofta erbjuder skilda stavningssvårigheter, t.ex. *göra* och *gjorde*, *skilja* och *skilde*». Listorna ligger också till grund för förf:s välkända läroböcker i rättskrivning.

De tio vanligaste bland de först räknade 400000 orden visade sig vara *och* (med frekvenssiffran 14273), *i* (9644), *att*, *det*, *jag*, *en*, *på*, *som*, *den*, *till*. I de 100000 undersökta orden från 1950-talet kom *jag* och *till* inte med bland de tio, däremot *var* och *med*. Listorna är självfallet av stort intresse för studiet av modern svenska. *GB*

Holm, Gösta: Epoker och prosastilar. Några linjer och punkter i den svenska prosans stilhistoria. Lund 1967. 269 s.

En översiktlig framställning av syntaktisk-stilistiska drag i svensk prosa. Författaren inleder med ett resonemang om stilvärdet hos olika syntaktiska drag och diskuterar skillnader mellan skriftspråk och talspråk och uppfattningen om talspråk. Därpå följer analyser av vissa betydande skönlitterära verk och av några huvudformer av sakprosa, från medeltiden till 1900-talet, med en exkurs om den fornisländska sagastilen. Boken är den första sammanfattande översikten över svensk prosastils förändringar i syntaktiskt avseende. *MW*

Molde, Bertil o. Ståhle, Carl Ivar: 1900-talssvenska. Skrifter utgivna av Nämnden för svensk språkvård 37. Stockholm 1970. 78 s.

I uppsatsen *Dagens svenska och morgondagens* (s. 5–24) diskuterar Molde växelspelet mellan talspråk och skriftspråk och behandlar den sociala bakgrunden till olika språkliga förändringar. I uppsatsen *Några drag i*

svenska språkets förändring under 1900-talet (s. 25-76) beskriver Ståhle hur stilarterna förskjutits, meningsbyggnaden förändrats och verbhöjningen förenklats. Han går också in på hur ord bytts ut eller växlat stilvärde.

I boken förklaras många väsentliga drag i den moderna svenskan och en hel del synpunkter får den som intresserar sig för – inte det isolerade språket utan – språket i samhället. *MW*

Om teknikens språk. Tekniska Nomenklaturcentralens publikationer nr 44. 1970. 119 s.

Skriften, vars huvudförfattare är Gösta Bergman, TNC:s språkliga rådgivare sedan 1944, kommenterar några framträdande drag i teknikernas språk. Det gäller ordbildning, främmande ord och deras anpassning, anmärkningar till de olika ordklasserna, orden i sammanhang och stilfrågor. Ett utförligt register underlättar sökningen. *GB*

Sigurd, Bengt: Språkstruktur. Den moderna språkforskningens metoder och problemställningar. Halmstad 1967. 152 s.

En faktsäckad framställning av den moderna språkvetenskapen. Boken börjar med en allmän diskussion om vad lingvistik är och om förhållandet mellan språket och verkligheten. Så följer mer speciella kapitel om fonetik, morfologi och om syntax med särskild behandling av generativ grammatik. Författaren tar också upp psykolingvistiken och hjärnans funktioner, han berör sociolingvistiken, språket i samhället, och informationsteorier. Varje kapitel är försett med bibliografiska

noter och i slutet av boken finns ett ganska fylligt register. *MW*

Sigurd, Bengt: Svenska ordböcker. Falköping 1968. 40 s.

En resonerande bibliografi över svenska ordböcker, som främst är avsedd för studerande. Några av de större ordböckerna demonstreras genom avtryckta avsnitt där de skilda anvisningarna har försetts med kommentar. Häftet avslutas med ett trettiotal arbetsuppgifter – lösningarna ges också. *MW*

Språk, språkvård och kommunikation. Lund 1967. 128 s.

En samling föredrag som hölls vid ett språkvårdssymposium i Uppsala 1967. Följande uppsatser ingår:

Sture Allén: Förhållandet mellan tal och skrift.

Karl-Hampus Dahlstedt: Språkvård och samhällssyn.

(Se under Dahlstedt ovan).

Gunnar Fant: De tekniska medierna och språket.

Konrad Marc-Wogau: Värdeomdömen, språk och språkvård.

Ulf Teleman: Språket som effektivt meddelningsmedel.

Dessutom innehåller boken en utförlig litteraturförteckning och en lista över nyare facktermer med förklaringar. *MW*

Språket i lagar och andra författningar. Statsrådsberedningens PM 25.1.1967 40 s.

Skriften som har författats av rättschefen i beredningen Georg Ericsson och docent Bertil Molde utgör ett nytt och viktigt försök att göra myndigheternas kommunikering med allmänheten begripligare. »Om språket i lagar och andra författningar», heter det inledningsvis, »så långt möjligt närmas till den nutida svenska sak-

prosan, blir texterna mera begripliga för allmänheten, utan att de därför behöver förlora något i klarhet och uttrycksfullhet. Närmandet till sakprosan kan ske genom att man även i lagstilen i stort sett använder sakprosans ordformer, dess ordförråd, dess sats- och meningsbyggnad . . . När man utformar en lagtext bör man ta hänsyn till språkets naturliga rytm och inte enbart till logiska sammanhang.» Tyngdpunkten i skriften ligger i anvisningarna om sats- och meningsbyggnaden. Statsrådet Sven-Eric Nilsson har på tal om denna PM deklarerat »att vi som arbetar på kanslispråkets modernisering och förenkling känner en viss optimism därför att vi går fram på delvis nya vägar. Vår teknik är att börja från grunden, vilket i detta fall är i toppen – i Kungl. Maj:ts kansli. Försöker vi i departementen skriva väl i propositioner, författningar och skrivelser, anser vi oss kunna räkna med att statens verk och övriga institutioner tar efter». GB

Svensk handordbok. Konstruktioner och fraseologi. Under redaktion av Ture Johannisson och K. G. Ljunggren. Nämnden för svensk språkvård. Stockholm 1966. XII och 891 s.

Ordboken vill upplysa om ordens konstruktioner, hur de förbinds med varandra till större helheter. Särskilt intresse visas därvid vårt förråd av stående uttryck och fasta vändningar. Boken bildar ett komplement till SAOL och kan därför avstå från att ge ordens böjningsformer. Den ger å andra sidan betydelsen i form av synonymer, ägnar uppmärksamhet åt brukligheten – regionala riksspråksvarianter med större spridning har beaktats – och anmärker på felaktigt eller mindre lämpligt språkbruk. Om *berytad* heter det: »Ordet bör

icke användas i bet. ryktbar.» Om *ospard*: »Uttrycket 'icke lämna ngn möda ospard' bör undvikas.» Om *borteliminera*: »i st.f. detta ord bör *eliminera* användas.« GB

Svenskt talspråk. Fem studier under redaktion av Gösta Holm. Uppsala 1967. 225 s.

En samling uppsatser av talspråksforskare vid universitetet i Lund. Alla uppsatserna bygger i viss utsträckning på inspelat material; ett par av dem behandlar avgränsade syntaktiska företeelser i talspråket, de övriga ägnas åt vissa grundproblem i all analys av talspråk. Följande uppsatser ingår:

Ulrik Eriksson: Om transkription på meningens och satsens plan.

Eva Gårding: Prosodiska drag i spontant och uppläst tal.

Bengt Loman: Prosodi och syntax.

Ulf Teleman: Bisatser i talad svenska.

Gösta Holm: Om s-passivum i svenskt talspråk.

MW

Söderbergh, Ragnhild: Svensk ordbildning. Skrifter utg. av Nämnden för svensk språkvård 34. Stockholm 1967. 197 s.

Skriften är en rent beskrivande framställning av ordbildningssystemet i nusvenskan med tyngdpunkten lagd på de för nybildning produktiva elementen. Uppläggningsen är såtillvida traditionell som huvudkapiteln är Sammansättning, Avledning med prefix och med substantivbildande, adjektivbildande, verbbildande och adverb bildande suffix samt ett kort kapitel om Andra slag av ordbildning: kortord och initialord, retrograde-

ring, kontamination, folketymologi och övergång till annan ordklass. Men uppläggningsen är samtidigt originell genom sin väsentligen semantiska gruppering av materialet. S. är medveten om nackdelarna med en sådan uppläggning: vissa suffix får t.ex. behandlas på ett stort antal ställen. Olägenheten uppvägs dock till en del av ett utförligt register. Materialet är omfattande och modernt. Man finner många fina distinktioner, t.ex. denna: »Adjektiven på *-artad* används likaså för att uttrycka betydelsen 'som liknar', 'som för tanken till', 'som är karakteristisk för'. Men samtidigt kompletterar de avledningarna på *-aktig*, såtillvida som de speciellt används i neutral, icke känslolädd, betydelse; vill man helt neutralt konstatera att något i en skriftlig framställning påminner om ett reportage, väljer man hellre ordet *reportageartad* än *reportageaktig*, då *reportageaktig* kan ge intryck av förstucken kritik.» GB

Teleman, Ulf: Språkvårdens argument. I: Modersmåls-läraarnas Föreningens årsskrift 1965, s. 156-177.

»Den svenska språkkonventionen är», säger T., »flera miljoner människors andliga egendom. Den är en komplicerad kod, präglad i alla svenskars hjärnor». Att ändra på en sådan konvention är ingen småsak. Språket blir alltså ytterst stabilt, nära nog statiskt. »Huvudlinjerna i språkvårdsarbetet blir att avgöra hur väl ett uttrycksätt överensstämmer med eller kan anpassas till det föreliggande språksystemet och att företa en uppskattning av hur pass värdefullt ett språkligt nytillskott är.» Därvid möter bl.a. den svårigheten att vi vet för litet om den moderna svenskan. När det gäller att bestämma hur önskvärd en nyhet är kommer subjektiva värderingar till och argumenten blir värdeladdade. Med

konkreta exempel belyser T. argument som brukar anföras i debatten: Korta uttryck bör gynnas. Tydliga uttryck bör gynnas. Vackra uttryck bör gynnas. Uttryck som används av många människor bör godtas. Slutligen diskuterar han tre punkter där principerna direkt motsäger varandra, väsentligen därför att utomspråkliga värderingar ligger till grund: Tal och skrift bör närmas till varandra och tal och skrift bör hållas i sär. Dialektolikheterna bör tonas ner så mycket som möjligt och dialektolikheterna bör bevaras så länge som möjligt. Svenskan bör närmas till de övriga nordiska språken men hållas fri från övrigt utländskt inflytande och lånord som ger enhet med även icke skandinaviska språk (s.k. främmande språk) bör gynnas. *GB*

Wellander, Erik: Hur bör våra myndigheters språk utvecklas – tidsenligt eller stilenligt? I: Svensk Juristtidning 1966, s. 244–294. – Styrdd språkutveckling. I: Svensk Juristtidning 1967, s. 617–628.

I de bägge artiklarna ger W. viktiga synpunkter på ämnet. Allmänt uttryckt blev svaret på frågan i den första artikeln att man bör syfta till »en organisk sammansmältning av tidsenligt och stilenligt till ett alltigenom ändamålsenligt officiellt språk». I den andra artikeln, som är en recension av Statsrådsberedningens PM 1967 om lag- och författningsspråket, blir sammanfattningen den att myndigheternas språkvård »mindre (bör) inriktas på att utplåna den särart som är frukten av seklers lagstiftarmödor, men dess mer på att bortarbeta de oarter som allt yppigare frodas i nutidens kansli». *GB*

Wessén, Elias: Vårt svenska språk. Uppsala 1968. 3 utg. 1970. 241 s.

En grammatik som i första hand vänder sig till universitetsstuderande, men som genom sin i bästa mening enkla framställning, utan uppåd av umbärliga termer, också bör kunna användas på gymnasiet. Framställningen är deskriptiv, det är nusvenskan som behandlas. Språkhistorien åberopas visserligen så snart den kan bidra till förklaring av nuvarande språkbruk. Stilistiska och språkgeografiska synpunkter är tillgodosedda. Boken har två delar: formlära och syntax. Ordbildningen behandlas däremot inte. Både formläran och syntaxen, kanske allra mest den senare, rymmer en rikedom av iakttagelser och fina distinktioner, frukter av ett långvarigt umgänge med språket i forskning och undervisning. *GB*

Åkermalm, Åke: Modern svenska. Språk- och stilfrågor. Skrifter utg av Svenskläraryöreningen nr 103. Falköping 1966. 2 utg. 1967. 219 s.

Det är den nutida sakprosan förf. vill belysa. Exempelen är hämtade framför allt från dagspressen. Avgörande för värderingen är hur språkföreteelserna fungerar. Förf:s toleranta grundinställning kommer till synes bl.a. i en välvillig bedömning av satsflåtan och förledsanslutningen. Huvuddelen av boken faller under kapitelrubrikerna ordval, ordbildning, ordböjning, ordfogning, kongruens, syftning, ordföljd, satsen och meningen. Det är en säker handledning som bör kunna ge besked på de flesta punkter där man önskar en erfaren språkmans råd. *GB*